

וליהימניה [נאמין] לשליש באמירתו בלבד שקיבל את הגט מהבעל לשם גירושין, שהרי הבעל האמינו.

ומבארנין: מי קא נפיק גיטא מתותי ידיה דלחיימניה [האם יוצא הגט מתחת ידו שנאמין לו]? הרי הוא קרע את הגט,

ואף על פי שהקרעים בידו, אין לו נאמנות של שלישי, אלא אם כן חפץ השליחות עדיין בידו, שאז יש לו מיגו שאם היה רוצה השליח, היה עושה בחפץ מה שאמר, לכן נאמן גם על אמירתו, אבל זה שקרע את הגט, אין בידו למוסרו בידה.

ומקשינן: ולחיימניה לבעל שהוא מסר את הגט לידי השליח לשם גירושין,

דהא אמר רב חייא בר אבין אמר רבי יוחנן: בעל שאמר גירשתי את אשתי — נאמן!

ומבארנין: מי קאמר הבעל "גירשתי"? הרי הוא אומר רק שמסר לשליח, ואם כן מאמינים לו רק שהשליח קיבל את הגט להולכה.

ומקשינן: כיון שהבעל נאמן לומר שהוא מסר ביד השליח את הגט להוליך לאשה, והוא אכן טוען שהוא מסר את הגט ביד

השליח לשם גירושין, ולימא [נאמר]: חזקה שליח עושה שליחותו! והרי היא בחזקת מגורשת.

דאמר רבי יצחק: האומר לשלוחו "בא וקדש לי אשה" סתם, ולא אמר לו אשה מסויימת, ומת שלוחו, ואין המשלח יודע האם קידש לו השליח אשה ואת מי קידש,

אכור המשלח בכל הנשים שבעולם, כיון שעל כל אשה יש מקום לחשוש שמא היא קרובה של אשתו שקידש לו השליח [כגון: אחותה או בתה וכדומה], והרי היא אסורה עליו. אלא אם כן חזר השליח ואמר לו את מי קידש לו, או שלא קידש לו שום אשה.

והטעם שכשלא חזר השליח הוא צריך לחשוש לכך שהשליח קידש לו אשה, ונאסר בכל הנשים שבעולם. כי חזקה שהשליח עושה שליחותו, והוא אכן קידש עבורו אשה מסוימת⁽⁵⁾.

ואם כן, גם אצלנו יהיה הבעל נאמן שהאשה מגורשת על ידי שאומר שמסר לשליח, בצירוף החזקה ששליח עושה שליחותו.

ודחינן: הני מילי שאומרים חזקה שליח ב-טו עושה שליחותו, היינו רק לחומרא, כמו במקרה של רבי יצחק.

5. הט"ז [אהע"ז לה, טו] מקשה למה לא נתיר לו את כל הנשים משום ספק ספיקא, ספק אם השליח עשה שליחותו, וספק אם קידש קרובה של האשה הזאת.

ומתרץ הט"ז שכיון שיש חזקה ששליח עושה שליחותו, אינו ספק.

ומקשה העונג יום טוב [סי' קפ ד"ה מ"מ] על הט"ז, שחזקה זו אינה ודאי, אלא רק רוב, שרוב

מעוזה ומעוזה, ולכן אצלנו שהבעל והשליש מסייעים בידה, אינה נאמנת על פי דבריה בלבד, אלא רק כשגיטה בידה.

מתניתין:

נערה המאורסה שעדיין לא יצאה מרשות אביה,

אם הארוס מגרש אותה, היא בעצמה, ואפילו שלא מדעת אביה, כיון שהיא גדולה⁽⁷⁾, או אביה שלא מדעתה, מקבלין את גיטה.

ומשעה שקיבל אחד מהם את הגט — הרי היא מגורשת, שכן זיכה הכתוב יד לאב בבתו הנערה, אבל לא הפקיע הכתוב את ידה⁽⁸⁾.

אבל לקולא, להחזיקה למגורשת ופנויה, לא אומרים חזקה שליח עושה שליחותו.

ומקשינן: וליהמנה לדירה [שנאמין לאשה] שהיא מגורשת, מהא דרב המנונא,

דאמר רב המנונא: האשה שאמרה לבעלה: גירשתני — נאמנת,

משום שיש חזקה שאין האשה מעוזה פניה בפני בעלה לשקר בדבר כגון זה!⁽⁶⁾

ומבארין: הני מילי שנאמנת, דווקא היכא דליכא דקא [במקום שאין אחר שהוא] מסייע לה, שאז יש חזקה שאינה מעוזה לשקר בדבר זה בפני בעלה,

אבל היכא שיש אחר דמסייע לה בטענתה —

מצטרפות לספק ספיקא [כמו שכתב השו"ע יו"ד קי, ט].

ובהגהות שי למורה [לשו"ע אהע"ז] תירץ, שכאן אינו ספק ספיקא המתהפך.

6. המהרש"א במהדורא בתרא והרש"ש מקשים שכאן לא שייך את הסברא שאין האשה מעוזה לשקר בפני בעלה שגירשה, שהרי כאן הבעל אינו יודע אם השליח גירשה.

ומביא הרש"א תירוך הבגדי כהונה, שגם כאן באופן שבעלה אינו יודע, יש קצת העזה מצד האשה לומר שנתגרשה, וחזקה זו תועיל בצירוף החזקה ששליח עושה שליחותו להתירה אף לקולא.

7. כך פירש רש"י, ומשמע מדבריו שלקטנה אין יד לקבל גט. וקשה דאם כן קטנה שמתגרשת מן הנישואין או קטנה יתומה כיצד מקבלת היא את גיטה, והרי אין לה יד לזכות בגט.

ומבאר השיטה לא נודע למי [קידושין מג, ב]

שיש לקטנה יד לענין גירושין שהוא בעל כרחה, ורק כשיש לה אב בטל ידה לגבי אביה כיון שידו יד מעליא.

וכן מבואר ברמב"ן, שהקשה על הרי"ף שטובר שבקטנה רק אביה מקבל את גיטה ולא היא. וצריך ביאור מה שונה קטנה מנערה. ותירץ שהבת נתרבתה שמקבלת את גיטה בתורת שליח של אביה, וקטנה אינה בתורת שליחות. ובאופן שאביה מת או שנתגרשה מן הנישואין, אז הקטנה מקבלת את גיטה כיון שאז מקבלת את גיטה מצד עצמה ולא בתורת שליח. אם כן מבואר ברמב"ן כמו השיטה לא נודע למי שיש לקטנה יד לקבל גט, וכל החסרון בקטנה הוא שאינה ראויה להיות שליח.

8. הרש"י בקדושין [מג ב] ובכתובות [מו ב] מבאר, שכל זה דווקא בנתגרשה מן האירוסין, אבל בנתגרשה מן הנישואין רק היא מקבלת את גיטה ולא אביה. וכן מבואר ברש"י לקמן [ד"ה יד דידה].

גמרא:

במאי קמיפלגי חכמים ורבי יהודה במשנתינו?

רבנן [חכמים] סברי: ידא יתירתא זכי לה רחמנא [יד יתירה זיכתה לה התורה], שהתורה נתנה גם לה זכות לקבל את גיטה, אף שהיא עדיין ברשות אביה והוא הבעלים עליה לזכות עבורה.

ורבי יהודה סבר: במקום אביה [כאשר האב קיים] הרי היא ברשותו לגמרי, ויד דילה לאו כלום היא. [אלא אם כן נישאת, שאז היא יוצאת מרשות האב].

שנינו במשנה: וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה, אינה יכולה להתגרש.

אמר רבי יהודה: אין שתי ידיים זוכות כאחת, לא יכול להיות אדם אחד שיש לו שני בעלים שזוכים עבורו.

אלא רק אביה מקבל את גיטה כלכר מאחר שזיכתה התורה יד לאב בכתו הנערה.

אבל כאשר היא יתומה מאביה, הריהי מקבלת גיטה.

ועוד כלל גדול אמרו: כל אשה שאינה יכולה לשמור את גיטה כגון קטנה, כשאינה בה דעת לשמור את גיטה, אינה יכולה להתגרש ואפילו בקבלת הגט על ידי אביה, שנאמר [דברים כד, א] "ושלחה מביתו" — מי שמשלחה ואינה חוזרת, יצאה זו משלחה וחוזרת⁽⁹⁾.

בקידושין [מג, ב].

עוד ציין הרעק"א לתוספות בקידושין [י, א] שמסתפקים האם האב מקבל גט של קטנה שנתגרשה מהנשואין, ומסיקים שאינו מקבל גיטה. ומקשה החזו"א [סי' קמח] מה הספק של תוספות, הרי לכל דיני התורה נישואין מוציאים מרשות האב.

השער המלך [שם] והאור שמח [גירושין ג, יב ד"ה המגיד] מבארים שכיון שהגירושין באו מחמת הקידושין שהאב קיבל לכתו, יש סברא שלגבי גירושין היא ברשותו, אף שלשאר דברים יצאה מרשותו.

9. כך פירש רש"י, אבל תוספות פירשו, שעל ידי אביה מתגרשת, שכן אביה משמרה שלא תחזור, אלא שמשנתנו עוסקת ביתומה קטנה, שאם אינה יכולה לשמור את גיטה, אינה יכולה לקבל גט בכלל.

הרעק"א בגליון הש"ס בקדושין [שם] מציין לעיין ברש"י יבמות [קט א] וסנהדרין [סט א], שרש"י כתב שם שקטנה מהנישואין אביה מקבל את גיטה. ובהגהות הב"ח ביבמות [שם] מעיר שרש"י שם סותר את דבריו ממה שכתב בכתובות [שם] ובקידושין [שם]. וכן הקשה המהר"ם שיף בכתובות [מו, ב] שיש סתירה בדברי רש"י.

הקובץ שיעורים בכתובות [אות רמז] מביא שהרמב"ן כתב שדברי רש"י הם טעות דמשהשיאה אין לאביה רשות בה. אבל בהגהות מרדכי בגיטין הביא דבירושלמי כתוב כמו רש"י שאביה מקבל את גיטה.

השער המלך [גירושין ב, יח] האריך בענין הסתירה ברש"י, והביא בשם המהר"ם פאדווה לתרץ שרש"י מחלק בין קטנה לנערה. אבל השער המלך הוכיח מהגמרא בקידושין [מד, ב] שאין לחלק בין קטנה לנערה, וכן כתב הרעק"א

תנו רבנן בברייתא: קטנה היודעת לשמור את גיטה — מתגרשת,

ושאינה יודעת לשמור את גיטה — אינה מתגרשת,

ואיזו היא קטנה שנחשבת כיודעת לשמור את גיטה?

כל שמשמרת גיטה ודבר אחר.

והוינן בה: מאי קאמר? מה משמעות הדבר שמשמרת את גיטה ודבר אחר?

אמר רבי יוחנן, הכי קאמר: כל שמשמרת דבר אחר מחמת גיטה, שאם אבד לה גיטה, היא שומרת דבר אחר שאינו דומה לגט, שהיא סבורה שהוא הגט. היא נחשבת כיודעת לשמור את גיטה.

מתקיף לה רב הונא בר מנחם: הא שוטה בעלמא היא שמשמרת דבר אחר משום גיטה! ואין לך משלחה וחוזרת יותר ממנה!

אלא אמר רב הונא בר מנחם משמיה דרב אחא בריה דרב איקא: הכי קאמר: כל שמבחת בין גיטה לדבר אחר ושומרת את גיטה ולא דבר אחר.

אמר רב יהודה אמר רבי אסי:

תינוק שנותנים לו צרור [אבן] וזורקו משום שמבין שהוא חסר ערך, וכשנותנים לו אגוז מכיר בו שהוא חשוב ונוטלו —

הרי הוא מספיק גדול, שיכול להיות זוכה לעצמו

אבל ואין זוכה בשביל אחרים, שאם זיכה אדם לחברו דבר על ידי אותו קטן, שמסר בידו החפץ ואמר לו שיזכה בחפץ זה לפלוני, לא זכה בו, ואם בא הנותן לחזור בו, חוזר.

ואם יש בו דעת עד כדי כך, שנותנים לו חפץ ומהזירו לאחר שעה כשתובעים אותו ממנו, משום שהוא מבין שהחפץ שייך לאחרים,

הדין שזוכה בין לעצמו ובין לאחרים מדרבנן⁽¹⁰⁾.

אמר רב יהודה: כי אמריתה [כאשר אמרתי את דברי רבי אסי] קמיה דשמואל,

אמר לי: דא ודא אחת היא [שתי תקנות אלו דינם שוה] לגבי זכית הקטן.

והוינן בה: מאי "דא ודא אחת היא"? האם הכוונה ששני המדות בהבנת הקטן, דינם שווה שיכול לזכות, או שדינם שווה שאינו יכול לזכות.

אמר רב חסדא: אחד זה ואחד זה — זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים.

לפני המשך הסוגיא נקדים לבאר את דין "עירוב חצרות" ו"שיתוף מבואות":

בדעת אחרת מקנה אין לקטן זכיה מן התורה. אבל הר"ן כתב שרש"י מפרש שהקטן זוכה לאחרים רק מדרבנן משום שהיה קשה לו שהרי אין שליחות לקטן. משמע שרק מה שזוכה

10. כך פירש רש"י, וכתב הפני יהושע שלכאורה משמע מרש"י שרק לאחרים הזכיה מדרבנן, אבל לעצמו הקטן זוכה מן התורה. אבל אי אפשר לומר כן, כיון ששיטת רש"י בסוכה [מו ב] שגם

מן התורה מותר לטלטל מהבתים לחצר משותפת, וכן מחצר של אדם אחד לחצר של אדם אחר, ורק אסור להוציא מתוכן לרשות הרבים.

אבל חכמים גזרו שרק כאשר יעשו דיירי החצרות "ערוב חצרות" ביניהם, אז יהיה מותר להם להוציא מביתם לחצר המשותפת או מחצרם לחצר אחרת.

כמו כן, מן התורה מותר לטלטל מן החצרות אל המבוי המשותף לדיירי הבתים והחצרות, והמוביל אל רשות הרבים [המבוי הוא סימטא המוקפת מחיצות משלש רוחותיה, ופתוחה בראשה לרשות הרבים], ומן התורה נחשב המבוי לרשות היחיד ומותר לטלטל ממנו לחצרות הבתים, אלא שגזרו חכמים שלא יטלטלו בני החצירות חפצים אל המבוי אלא אם כן יעשו כל דיירי המבוי "שיתוף מבואות" ביניהם.

אבל אם לא עירכו בני החצירות ביניהם, או שלא עשו שיתוף מבואות, אסרו חכמים להוציא מן הבתים לחצר המשותפת, או מחצר אחת לשניה, וכן מהחצירות למבוי, מפני שהבית הוא מיוחד לבעליו, ואילו החצר משותפת לכולם, וכן בשיתופי מבואות החצירות שייכים לבעליהם והמבוי משותף לכולם, ונראה הדבר כאילו הוא מוציא מרשות אחת לרשות אחרת. וגזרו שלא להוציא מרשות יחיד אחת לרשות יחיד

אחרת בתורת סייג, כדי להרחיק את האדם מן העבירה שלא יבואו להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, שאז חייבים מן התורה⁽¹¹⁾.

וכיצד עושים "ערוב חצרות" ו"שיתוף מבואות"?

מערכים ומצרפים את כל דיירי החצר, על ידי כך שכל אחד מהדיירים יתן פת, וישומו את הפת של כל אחד ואחד באחד הבתים הפתוחים לחצר, ועל ידי זה אנו רואים כאילו כולם גרים באותו הבית, וכאילו כל החצר מיוחדת לאותו הבית, ואין כל אחד חולק רשות לעצמו, אלא כולם שותפים ביחד, וזהו הנקרא "עירובי חצרות".

והוא הדין ל"שתופי מבואות", שכל אחד מבני החצירות הפתוחות למבוי נותן פת או מין מאכל, ושמים אותו באחד מן החצירות, ונעשים כל החצירות כחצר אחת.

מתיב רב חיננא וורדאן [ממקום ששמו וורדניא] לרב חסדא, שאמר בשתי המדות שבקטן אינו זוכה לאחרים, ממה ששנינו במסכת עירובין [עג ב]:

כיצד בני החצרות משתתפין במבוי, כדי שיתאפשר להוציא אליו, ולטלטל ממנו אל כל החצרות שסביבו בשבת, מבלי שיצטרכו לטרוח ולגבות מכל אחד מבני המבוי את מאכלו?

לאחרים הוי מדרבנן, אבל מה שזוכה לעצמו הוי מדאורייתא. ועיין בהגר"ח [הלכות זכיה ומתנה] מה שפירש בדעת רש"י.

11. ודעת הרמב"ם שהטעם שאסור להוציא

מהבית לחצר שאינה מעורבת משום שבית הוא רשות היחיד, וחצר הוא רשות משותפת ודומה היא לרשות הרבים. ואם יתירו לטלטל מהבית לחצר יבואו גם להתיר להוציא מרשות היחיד

ודחה רב חסדא: **שאני שיתופי מבואות**, שהוא רק דין **דרבנן**, שהרי מדאורייתא אין איסור להכניס ולהוציא אלא רק מרשות היחיד לרשות הרבים, וחכמים הקלו בדבר, שעבור דין "שיתופי מבואות" יכול גם קטן לזכות לאחרים.

אמר רב חסדא: אישתיק [שתק] רב חנינא וורדאן כשאמרתי לו דחיה זו, ולא השיב תשובה.

והוינן בה: **מאי הוה ליה למימר** [מה היה לו לרב חנינא להשיב] על דחיה זו?

ומבארין: רב חנינא היה יכול להשיב: **כל דבר דתקון רבנן** — כעין דאורייתא תקון ^{סא-א} את גדרי התקנה. ואם מדאורייתא לא היה יכול קטן לזכות לאחרים, לא היו אומרים חכמים שתועיל זכייתו אפילו לא לענין דין דרבנן.

ואידך — רב חנינא וורדאן, מדוע שתק ולא השיב כן?

משום שהוא סבור, **כי אמרינן** [אימתי אומרים] **"כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון"** — דווקא **במילתא** [בתקנה] **דאית** [שיש] **לה עיקר מן התורה**, שעיקר הדין הוא מן התורה, וחכמים רק הוסיפו בו תקנות.

מניה אחד מבני המבוי את החבית, שמכילה יין או שמן שייעד אותה לצורך זה, **ואומר: הרי זו לכל בני המבוי**.

ומוכה להם לכל אחד ואחד מבני המבוי חלק ביין או בשמן שבחבית **על ידי בנו ובתו הגדולים**, שהם נחשבים כרשות נפרדת מבעל הבית, ויכולים לזכות ממנו עבור אנשים אחרים, וכן מוכה להם **על ידי עבדו ושפחתו העברים**, שגם הם נחשבים כרשות אחרת, ויכולים לזכות מהבעל הבית לאנשים אחרים.

והוינן בה: **האי** [אותה] **שפחה עברית הנזכרת כאן** שזוכה בחבית עבור אחרים, **היכי דמי?** באיזה שפחה מדובר?

אי דאתיא [אם מדובר שהביאה] **כבר שתי שערות**, שהם סימן להיותה בוגרת, **מאי בעיא גביה** [מה היא עושה אצלך]? הרי אמה עבריה משתחררת מיד בסימנים אלו מן העבדות! ⁽¹²⁾

אלא לאו, הלא בהכרח, מדובר בשפחה עברית **דלא אתיא**, שלא הביאה עדיין **שתי שערות**, ועדיין היא קטנה, **וקתני: שהיא זוכה לאחרים!**

ומוכח שקטן כן יכול לזכות לאנשים אחרים!

אבל הרמב"ן על התורה [שופטים כא ד] כתב שאשה גדולה יכולה למכור עצמה לאמה, ומקשים עליו המשנה למלך [עבדים א, ב] והמנחת חינוך [מצוה מב, יח] מהגמרא כאן. ומתריך המנחת חינוך, שאמה גדולה שמכרה עצמה אין גופה קנוי, ואסורה להנשא לעבד כנעני, אלא היא קנויה רק למעשה ידיה. ולכן

לרשות הרבים. ועיין באבני נזר או"ח סי' ש"א שבאר את השיטות בזה.

12. הראשונים [הרשב"א, ח"י הר"ן והריטב"א] בסוגין וכן התוספות בבבא מציעא [יב, ב ד"ה מאי], מוכיחים מכאן שאשה גדולה אינה יכולה למכור עצמה לאמה עבריה.